36. MEKTUP

٣٦- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالثَّلاَثُونَ: اِلَى جَنَابِ الْمِيرْ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ فِى رَفْعِ شُبَهَاتِ مُنْكِرِى عَذَابِ الْقَبْرِ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى اِعْلَمْ اَنَّ لِجَمَاعَةٍ تَرَدُّدًا فِى عَذَابِ الْقَبْرِ الَّذِى ثَبَتَ بِاَحَادِيثَ مَشْهُورَةٍ صَحِيحَةٍ بَلْ بِآيَاتٍ قُرْآنِيَّةٍ بَلْ يَكَادُونَ يُنْكِرُونَهُ وَيَجْزِمُونَ بِاسْتِحَالَتِهِ وَمُقْتَدَاهُمْ فِى هٰذَا الْاشْتِبَاهِ اِحْسَاسُ اَحْوَالِ الْمَوْتَى الْغَيْرِ الْمَدْفُونَةِ مِنَ الْاسْتِدَامَةِ عَلَى نَهْجٍ وَاحِدٍ الَّتِى هِىَ مُنَافِيَةٌ لِلتَّعْذِيبِ وَالْايلاَمِ الَّذِى مِنْ لَوَازِمِهِ التَّذَبْذُبُ وَالْاضْطِرَابُ وَالْجَوَابُ فِى حَلِّ هٰذَا الْاشْكَالِ هُوَ اَنَّ حَيَاةَ عَالَمِ الْبَرْزَخِ الَّذِى هُوَ مَوْطِنُ الْقَبْرِ لَيْسَتْ مِنْ قَبِيلِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَوِيَّةِ الَّتِى الْحَرَكَةُ الْارَادِيَّةُ وَالْاحْسَاسُ كِلاَهُمَا مِنْ لَوَازِمِهَا فَاِنَّ انْتِظَامَ هٰذِهِ النَّشْأَةِ مَرْبُوطٌ بِهٰذَيْنِ الْاَمْرَيْنِ وَفِى حَيَاةِ الْبَرْزَخِ لاَ حَاجَةَ اِلَى حَرَكَةٍ اَصْلاً بَلْ هِىَ مُنَافِيَةٌ لِتِلْكَ النَّشْأَةِ الْبَرْزَخِيَّةِ وَالْاحْسَاسُ فَقَطْ كَافٍ هُنَاكَ لِوِجْدَانِ اَلَمِ الْعَذَابِ فَحَيَاةُ الْبَرْزَخِ كَاَنَّهَا نِصْفُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَوِيَّةِ وَتَعَلُّقُ الرُّوحِ هُنَاكَ بِالْبَدَنِ نِصْفُ التَّعَلُّقِ بِهِ فِى النَّشْأَةِ الدُّنْيَوِيَّةِ فَالْاَمْوَاتُ الْغَيْرُ الْمَدْفُونَةِ يُحِسُّونَ اَلَمَ الْعَذَابِ بِحَيَاةٍ بَرْزَخِيَّةٍ وَلاَ يُوجَدُ مِنْهُمْ شَيْئٌ مِنَ الْحَرَكَةِ وَالْاضْطِرَابِ بِتِلْكَ الْحَيَاةِ اَصْلاً وَمَا اَخْبَرَ عَنْهُ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ اَتَمُّ الصَّلَوَاتِ وَاَكْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ يَكُونُ صَادِقًا. **اَوْ نَقُولُ** حَسْمًا لِمَادَّةِ هٰذَا الْإِشْكَالِ وَاَمْثَالِهِ اِنَّ طَوْرَ النُّبُوَّةِ وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ وَالْفِكْرِ وَالْاُمُورُ الَّتِى الْعَقْلُ قَاصِرٌ فِى اِدْرَاكِهَا تَثْبُتُ بِطَوْرِ النُّبُوَّةِ فَاِنْ كَانَ الْعَقْلُ كَافِيًا فَلِاَىِّ شَيْئٍ يَكُونُ بِعْثَةُ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَلِاَىِّ شَيْئٍ يَكُونُ الْعَذَابُ الْاُخْرَوِىُّ مَرْبُوطًا بِبِعْثَتِهِمْ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتّٰى نَبْعَثَ رَسُولًا﴾ اَلْعَقْلُ وَاِنْ كَانَ حُجَّةً وَلٰكِنَّهُ لَيْسَ بِحُجَّةٍ بَالِغَةٍ كَامِلَةٍ وَالْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ اِنَّمَا تَحَقَّقَتْ بِبِعْثَةِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ وَبِهَا انْقَطَعَتْ اَلْسِنَةُ اَعْذَارِ الْمُكَلَّفِينَ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿ رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّٰهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ فَاِذَا ثَبَتَ لِلْعَقْلِ قُصُورٌ فِى اِدْرَاكِ بَعْضِ الْاُمُورِ فَوَزْنُ جَمِيعِ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ بِمِيزَانِ الْعَقْلِ لاَ يَكُونُ مُسْتَحْسَنًا

وَالْتِزَامُ تَطْبِيقِهَا عَلَى الْعَقْلِ حُكْمٌ فِى الْحَقِيقَةِ بِاسْتِقْلاَلِ الْعَقْلِ وَاِنْكَارٌ بِطَوْرِ النُّبُوَّةِ اَعَاذَنَا اللّٰهُ سُبْحَانَهُ مِنْ ذٰلِكَ يَنْبَغِى اَوَّلاً فِكْرُ الْايمَانِ بِرَسُولِ اللّٰهِ وَتَصْدِيقِ رِسَالَتِهِ ﷺ حَتَّى يُصَدَّقَ فِى جَمِيعِ الْاَحْكَامِ وَبِوِسَاطَتِهِ يَتَيَسَّرَ الْخَلاَصُ مِنْ ظُلُمَاتِ الشُّكُوكِ وَالشُّبَهَاتِ يَنْبَغِى اَنْ يُتَعَقَّلَ الْاَصْلُ حَتَّى يُتَعَقَّلَ الْفَرْعُ بَعْدَ ذٰلِكَ وَيُعْلَمَ مِنْ غَيْرِ تَكَلُّفٍ وَتَعَقُّلُ كُلِّ فَرْعٍ بِلاَ اِثْبَاتِ اَصْلٍ مُتَعَسِّرٌ جِدًّا وَاَقْرَبُ طُرُقِ الْوُصُولِ اِلَى ذٰلِكَ التَّصْدِيقُ وَحُصُولُ اطْمِئْنَانِ الْقَلْبِ ذِكْرُ اللّٰهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿اَلَا بِذِكْرِ اللّٰهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ اَلَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبٰى لَهُمْ وَحُسْنُ مَاٰبٍ﴾ وَالْوُصُولُ اِلَى هٰذَا الْمَطْلَبِ الْعَالِى مِنْ طَرِيقِ النَّظَرِ وَالْاِسْتِدْلاَلِ بَعِيدٌ جِدًّا ﴿شِعْرٌ﴾

أَقْدَامُ اَهْلِ نَظَرٍ مِنْ خَزَفٍ * وَمَا الَّذِى تَمْكِينُهُ يَا لَهَفِى

يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ مُقَلِّدِى الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ بَعْدَ اِثْبَاتِ نُبُوَّتِهِمْ وَبَعْدَ تَصْدِيقِ رِسَالَتِهِمْ مِنَ الْمُسْتَدِلِّينَ وَتَقْلِيدُهُمْ اِيَّاهُمْ وَتَصْدِيقُ كَلاَمِهِمْ حِينَئِذٍ عَيْنُ الْاِسْتِدْلاَلِ مَثَلاً اِذَا اَثْبَتَ شَخْصٌ اَصْلاً مِنَ الْاُصُولِ بِاسْتِدْلاَلٍ فَجَمِيعُ الْفُرُوعِ الَّتِى تَنْشَأُ وَتَتَشَعَّبُ مِنْ هٰذَا الْاَصْلِ تَكُونُ مُسْتَنِدَةً اِلَى الْاِسْتِدْلاَلِ وَبِاسْتِدْلاَلِ الْاَصْلِ يَكُونُ مُسْتَدِلاًّ فِى جَمِيعِ فُرُوعِهِ ﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا اَنْ هَدٰينَا اللّٰهُ لَقَدْ جَاۤءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ﴾ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدٰى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Cenâb Mîr Muhammed Nu'mân'a yazılmıştır.**
- **Kabir azabını inkar edenlerin şüphelerini izale.**

Hamd, âlemlerin Rabbi olan AllahTeâlâ içindir. Selâm olsun O'nun seçtiği kullara...

Bilesin ki, sahih ve meşhur hadislerle, hatta Kurân âyetleriyle sâbit olan kabir azabı konusunda bir topluluğun tereddütleri bulunmakta, bundan da öte bunlar, işi kabir azabını inkar noktasına götürmektedirler. Kabir azabının imkansız olduğuna kani olmak üzereler. Bunları bu şüpheye götüren şey, defnedilmemiş ölülerin durumunun tek hal üzere, hareketsiz devam ettiğini görmeleridir. Onlar,

ölünün bu hareketsiz durumunun azap görmeye ve acı duymaya ters düştüğünü, zira azap ve acı hissetmenin alâmetlerinin sallanma ve hareket etme olduğunu ileri sürmektedirler.

Bu müşkül soruyu şöyle cevaplarız: Kabir yurdu olan berzah âlemindeki hayat, irâdeye bağlı hareketler ve hislerle içiçe olan dünya hayatına benzemez. Bu dünyanın intizamı bunlara, yani irâdî hareketlere ve hissetmeye bağlıdır. Berzah hayatında ise harekete ihtiyaç yoktur. Hatta hareket etmek berzah âlemine ters bir şeydir. Orada, azabın acısını duymak için yalnızca hissetmek yeterlidir... Berzah hayatı yarı dünya hayatı gibidir... Rûhun bedenle alakası dünya hayatındaki alakasının yarısı kadardır. Dolayısıyla defnedilmemiş ölüler, berzah hayatında azabın acısını hissederler, ancak azabı berzah aleminde hissetmeleri sebebiyle, kendilerinde hiçbir hareket ve kıpırtı gözlemlenmez. Doğru Haberci Efendimiz'in (s.a.v.) haber verdiği her şey doğrudur.

Bu müşkül konuya ve benzerlerine kesin bir nokta koyma sadedinde şöyle de söyleyebiliriz: Peygamberliğin sınırı akıl ve düşüncenin sınırlarının ötesindedir. Aklın idrak etmekte eksik kaldığı işler peygamberlik tavrıyla sâbit olur. Eğer akıl yeterli olsaydı peygamberlerin gönderilme sebebi ve âhiret azabının onların gönderilmesine bağlanması meselesi nasıl açıklanırdı? Allah Teâlâ şöyle buyurur: *"Biz, bir peygamber göndermedikçe (kimseye) azap edecek değiliz."*[68]

Akıl delil olmakla birlikte kesin, tam ve nihâî bir huccet değildir. Kesin ve nihâî huccet ancak peygamberler gönderildikten sonra gerçekleşir ve mükelleflerin mazeretleri ortadan kalkar. Nitekim Allah Sübhânehû şöyle buyurur:

"Müjdeleyici ve sakındırıcı olarak peygamberler gönderdik ki insanların peygamberlerden sonra Allah'a karşı bir bahaneleri olmasın! Allah izzet ve hikmet sahibidir."[69]

Aklın bazı konuları anlamaktaki yetersizliği sabit olduğuna göre şerî hükümleri bütünüyle akıl terazisiyle tartmak hoş bir şey değildir. Şeriat hükümlerine akla göre değerlendirmek, hakikatte aklın bağımsızlığına hükmetmek, dolayısıyla da peygamberlik sahasını inkar etmektir... Allah Teâlâ bundan bizi korusun.

---

[68] İsrâ, 15.

[69] Nisâ, 165.

Öncelikle Resûlullah Efendimiz'e (s.a.v.) iman ve onun risâletini tasdik etmek düşünülmelidir ki bütün hükümleri tasdik etmek ve Onun vesîlesiyle şek ve şüphelerin karanlıklarından kurtulmak mümkün olsun. Önce asıl, akılla anlaşılmalıdır ki parça kolayca anlaşılabilsin. Aslı isbat etmeden parçaların her birini anlamak çok zordur.

Bu tasdike ve kalp mutmainliğine ulaşmanın en kısa yolu Allah Sübhânehû'yu zikretmektir. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurur: *"Bilesiniz ki, kalpler ancak Allah'ı zikretmekle huzur bulur. Onlar ki, iman etmişler ve salih ameller işlemişlerdir, ne mutlu onlara, varacakları yer de ne güzeldir!"*[70]

Dolayısıyla, bu yüce gâyeye düşünce ve akıl yürütme yoluyla ulaşmak çok uzak ve zordur.

"Nazar ehlinin ayakları çamurdandır
Ah! Nedir onları sağlamlaştıracak şey?"

Bilmek gerekir ki, peygamberliklerini kabul edip risâletlerini tasdikten sonra peygamberlere tâbi olanlar istidlâl erbâbındandır. Onlara tâbi olmaları ve sözlerini tasdik etmeleri istidlâlin ta kendisidir. Mesela bir kimse asıllardan bir aslı istidlâl ile kabul etse bu asıldan doğan ve dallanan bütün dallar da istidlâle dayanmış olur... Aslın istidlâliyle, o aslın parçalarının hepsine delil getirmiş olur.

"Hidayetiyle bizi bu nimete erdiren Allah'a hamd olsun! Allah bizi doğru yola iletmesiydi kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildik. Hakikaten Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişler!"[71]

Hidâyete tâbi olanlara selam olsun.

KELİME ANLAMI

36. ≺ اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالثَّلَاثُونَ Otuz altıncı mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى جَنَابِ الْمِيرْ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ Cenab-ı Mir Muhammed Numan'a** *(Ne hakkındadır?)* **فِى رَفْعِ شُبَهَاتِ مُنْكِرِى عَذَابِ الْقَبْرْ Kabir azabını inkar edenlerin şüphelerini giderme hakkındadır. ≻**

---

[70] Ra'd, 28-29.

[71] A'râf, 43.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلٰى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفٰى Seçtiği kullarına olsun اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ لِجَمَاعَةٍ تَرَدُّدًا Bir grubun tereddüdü var *(Ne hakkında?)* فِى بِاَحَادِيثَ عَذَابِ الْقَبْرِ Kabir azabı hakkında الَّذِى ثَبَتَ Ki, bu sabit olmuştur *(Ne ile?)* مَشْهُورَةٍ صَحِيحَةٍ Sahih ve meşhur hadislerle بَلْ بِآيَاتٍ قُرْآنِيَّةٍ Bilakis Kuran ayetleriyle بَلْ يَكَادُونَ يُنْكِرُونَهُ Hatta bu kişiler neredeyse kabir azabını inkar edecekler وَيَجْزِمُونَ بِاسْتِحَالَتِهِ Ve imkansız olduğuna hükmedeceklerdi وَمُقْتَدَاهُمْ فِى هٰذَا الْاِشْتِبَاهِ Bu şüphelerinde onların dayanağı اِحْسَاسُ اَحْوَالِ الْمَوْتٰى الْغَيْرِ الْمَدْفُونَةِ Gömülmemiş ölülerin hallerini görmeleridir *(Bu halleri de nedir?)* عَلٰى مِنَ الْاِسْتِدَامَةِ نَهْجٍ وَاحِدٍ Ölünün aynı halde kalışı الَّتِى هِىَ Ki, bu hal مُنَافِيَةٌ لِلتَّعْذِيبِ وَالْاِيلاَمِ Azap etmeye ve acı vermeye zıttır الَّذِى مِنْ لَوَازِمِهِ Ki, azabın gereğindendir *(Ne?)* اَلتَّذَبْذُبُ وَالْاِضْطِرَابُ Kıpırdama ve ızdırap çekmek وَالْجَوَابُ فِى حَلِّ هٰذَا الْاِشْكَالِ Bu sorunun çözümündeki cevap هُوَ O şudur: اَنَّ حَيَاةَ عَالَمِ الْبَرْزَخِ Berzah alemindeki hayat الَّذِى هُوَ مَوْطِنُ الْقَبْرِ Ki o, kabir alemidir لَيْسَتْ مِنْ قَبِيلِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَوِيَّةِ O, dünya hayatı türünden değildir الَّتِى Öyle dünya hayatı ki اَلْحَرَكَةُ الْاِرَادِيَّةُ وَالْاِحْسَاسُ İsteğe bağlı hareket etme ve hissetme كِلاَهُمَا مِنْ لَوَازِمِهَا Her ikisi de onun gereklerindendir فَاِنَّ انْتِظَامَ هٰذِهِ النَّشْأَةِ Çünkü dünya hayatının intizamı *(Nedir?)* مَرْبُوطٌ بِهٰذَيْنِ الْاَمْرَيْنِ Bu ikisine bağlıdır وَفِى حَيَاةِ الْبَرْزَخِ Berzahtaki hayatta ise لاَ حَاجَةَ اِلَى حَرَكَةٍ Harekete ihtiyaç yoktur اَصْلاً Kesinlikle بَلْ هِىَ مُنَافِيَةٌ لِتِلْكَ النَّشْأَةِ الْبَرْزَخِيَّةِ Bilakis hareket etme, berzah hayatına zıttır وَالْاِحْسَاسُ فَقَطْ كَافٍ هُنَاكَ Sadece hissetme, berzahta yeterlidir *(Neye yeterlidir?)* لِوِجْدَانِ اَلَمِ الْعَذَابِ Azabın acısını duymaya فَحَيَاةُ الْبَرْزَخِ كَاَنَّهَا Sanki berzah hayatı نِصْفُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَوِيَّةِ Dünya hayatının yarısıdır وَتَعَلُّقُ الرُّوحِ هُنَاكَ بِالْبَدَنِ Berzahta ruhun bedenle alakası نِصْفُ التَّعَلُّقِ بِهِ فِى النَّشْأَةِ الدُّنْيَوِيَّةِ Dünyadaki alakasının yarısıdır فَالْاَمْوَاتُ الْغَيْرُ الْمَدْفُونَةِ Gömülmemiş ölüler يُحِسُّونَ اَلَمَ الْعَذَابِ Azabın acısını hissederler *(Ne ile?)* بِحَيَاةٍ بَرْزَخِيَّةٍ Berzaha ait hayatla وَلاَ يُوجَدُ مِنْهُمْ Ölülerden görülmez *(Ne?)*

بِتِلْكَ الْحَيَاةِ Berzah hayatı sebebiyle (Ne sebebiyle?) شَيْءٌ مِنَ الْحَرَكَةِ وَالْاِضْطِرَابِ Hareket ve ızdıraptan hiçbiri اَصْلاً Kesinlikle وَمَا أَخْبَرَ عَنْهُ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ Doğru haberi/ Peygamberimizin haber verdiği şey عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline olsun (Ne?) اَتَمُّ الصَّلَوَاتِ Duaların en tamı وَاَكْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ Selamların da en mükemmeli يَكُونُ صَادِقًا Doğru olur اَوْ نَقُولُ Veya biz deriz (Niçin?) حَسْمًا لِمَادَّةِ هٰذَا الْاِشْكَالِ وَاَمْثَالِهِ Bu sorun ve benzerlerine kesin nokta koymak için (Ne deriz?) اِنَّ طَوْرَ النُّبُوَّةِ Peygamberlik hali وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ وَالْفِكْرِ Akıl ve fikir halinin ötesindedir وَالْاُمُورُ الَّتِى Öyle işler ki اَلْعَقْلُ قَاصِرٌ فِى اِدْرَاكِهَا Akıl onları anlama da noksandır (İşte bu işler) تَثْبُتُ بِطَوْرِ النُّبُوَّةِ Peygamberlik haliyle sabit olur فَاِنْ كَانَ الْعَقْلُ كَافِيًا Eğer akıl yeterli olsaydı فَلِاَيِّ شَيْءٍ يَكُونُ بِعْثَةُ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin gönderilmesinin ne sebebi olurdu ki? عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun وَلِاَيِّ شَيْءٍ يَكُونُ الْعَذَابُ الْاُخْرَوِىُّ مَرْبُوطًا Ve niçin ahiret azabı bağlı olsun ki? (Neye?) بِبِعْثَتِهِمْ Peygamberlerin gönderilmesine قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu: وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ Biz azap edici değiliz حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولاً Bir peygamber gönderene dek اَلْعَقْلُ وَاِنْ كَانَ حُجَّةً Akıl her ne kadar delil olsa da وَلٰكِنَّهُ لَيْسَ بِحُجَّةٍ بَالِغَةٍ كَامِلَةٍ Ama akıl, tam ve nihai bir delil değildir وَالْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ Nihai delil اِنَّمَا تَحَقَّقَتْ Sadece gerçekleşmiştir (Ne ile?) بِبِعْثَةِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin gönderilmesiyle عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun وَبِهَا انْقَطَعَتْ Ve bununla kesildi (Ne?) اَلْسِنَةُ اَعْذَارِ الْمُكَلَّفِينَ Mükelleflerin özür beyan eden dilleri قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu: رُسُلاً مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ Müjdeleyen ve uyaran peygamberler (gönderdik) (Niye?) لِئَلاَّ يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّٰهِ Ta ki insanların Allah'a karşı olmasın diye (Neyi olmasın?) حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ Peygamberlerden sonra bir delili وَكَانَ اللّٰهُ Ve Allah daima عَزِيزًا حَكِيمًا İzzet ve hikmet sahibidir فَاِذَا ثَبَتَ لِلْعَقْلِ قُصُورٌ Akıl için yetersizlik sabit olduğuna göre (Nerede yetersizlik?) فِى اِدْرَاكِ بَعْضِ الْاُمُورِ Bazı konuları anlamada فَوَزْنُ جَمِيعِ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ (O zaman) şer-i hükümlerin tamamını tartmak (Neyle?) بِمِيزَانِ الْعَقْلِ

Akıl tartısıyla لاَ يَكُونُ مُسْتَحْسَنًا Güzel bir şey olamaz وَالْتِزَامُ تَطْبِيقِهَا عَلَى الْعَقْلِ Şer-i hükümleri uygulamayı akla bağlamak *(Nedir?)* حُكْمٌ فِى الْحَقِيقَةِ Gerçekte hükmetmektir *(Neye?)* بِاسْتِقْلاَلِ الْعَقْلِ Aklın bağımsız olduğuna وَاِنْكَارُ بِطَوْرِ النُّبُوَّةِ Ve nübüvvet halini inkar demektir اَعَاذَنَا اللهُ سُبْحَانَهُ مِنْ ذٰلِكَ Allah Subhânehu bizi bundan korusun يَنْبَغِى اَوَّلاً Evvela gerekir *(Ne?)* فِكْرُ الْايمَانِ بِرَسُولِ اللهِ Rasûlüllah'a iman وَتَصْدِيقِ رِسَالَتِهِ Ve onun peygamberliğini tasdik düşüncesi ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Niçin bunlar gerekir?)* حَتَّى يُصَدِّقَ فِى جَمِيعِ الْاَحْكَامِ Ta ki bütün hükümlerde tasdik edilsin وَبِوَسَاطَتِهِ Ve bu sebeple يَتَيَسَّرَ الْخَلاَصُ Kurtulma nasip olsun *(Neden kurtulma?)* مِنْ ظُلُمَاتِ الشُّكُوكِ وَالشُّبُهَاتِ Şek ve şüphelerin karanlıklarından يَنْبَغِى اَنْ يَتَعَقَّلَ الْاَصْلُ Asıl anlaşılmalıdır ki, حَتَّى يَتَعَقَّلَ الْفَرْعُ بَعْدَ ذٰلِكَ Ondan sonra da parçası anlaşılabilsin وَيُعْلَمَ مِنْ غَيْرِ تَكَلُّفٍ Ve zorlama olmadan bilinebilsin وَتَعَقُّلُ كُلِّ فَرْعٍ بِلاَ اِثْبَاتِ اَصْلٍ Asıl ispat edilmeden bütün parçaların anlaşılması *(Nedir?)* مُتَعَسِّرٌ جِدًّا Çok zordur وَاَقْرَبُ طُرُقِ الْوُصُولِ Ulaşmanın en kısa yolu *(Neye ulaşma?)* اِلَى ذٰلِكَ التَّصْدِيقِ Şu tasdike وَحُصُولِ اطْمِئْنَانِ الْقَلْبِ Ve kalp huzurunun ele geçmesine (ulaşmanın en kısa yolu) ذِكْرُ اللهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Allah'ı zikretmektir قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu: اَلاَ Biliniz ki, بِذِكْرِ اللهِ Sadece Allah'ı zikretmekle تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ Kalpler huzur bulur اَلَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ İman edip salih amel işleyenler طُوبَى لَهُمْ Onlara müjdeler olsun وَحُسْنُ مَآبٍ Ve güzel bir varılacak yer وَالْوُصُولُ اِلَى هٰذَا الْمَطْلَبِ الْعَالِى Bu yüce maksada ulaşmak *(Ne ile?)* مِنْ طَرِيقِ النَّظَرِ وَالْاِسْتِدْلاَلِ Nazar ve delil getirme yolları ile بَعِيدٌ جِدًّا Gerçekten çok uzaktır ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

وَمَا الَّذِى أَقْدَامُ اَهْلِ نَظَرٍ مِنْ خَزَفٍ Nazar/ delil ehlinin ayakları çamurdandır تَمْكِينُهُ Acaba onları ne sağlamlaştırır? يَا لَهْفِى Ah ! ne yazık!

يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ مُقَلِّدِى الْاَنْبِيَاءِ Peygamberleri taklit edenler عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Peygamberlere salat-u selam olsun *(Neden sonra taklit edenler?)* بَعْدَ اِثْبَاتِ نُبُوَّتِهِمْ Peygamberliklerini ispat ettikten sonra وَبَعْدَ تَصْدِيقِ رِسَالَتِهِمْ Ve onların risaletini tasdik ettikten sonra مِنَ الْمُسْتَدِلِّينَ (Bunlar da) istidlal ehlindendir وَتَقْلِيدُهُمْ اِيَّاهُمْ وَتَصْدِيقُ كَلَامِهِمْ Bunların peygamberleri taklidi ve sözlerini tasdiki *(Ne zaman?)* حِينَئِذٍ Peygamberliklerini ispat ettikleri zaman عَيْنُ الْاِسْتِدْلَالِ İstidlalin ta kendisidir مَثَلاً Örneğin, اِذَا اَثْبَتَ شَخْصٌ Bir kişi ispat ettiğinde *(Neyi?)* اَصْلاً مِنَ الْاُصُولِ Asıllardan birini *(Neyle?)* بِاسْتِدْلَالٍ Delil getirme yoluyla فَجَمِيعُ الْفُرُوعِ Bu durumda parçaların tamamı الَّتِى تَنْشَأُ وَتَتَشَعَّبُ Ki, doğuyor ve dallanıyor *(Neden?)* مِنْ هٰذَا الْاَصْلِ Bu asıldan تَكُونُ مُسْتَنِدَةً اِلَى الْاِسْتِدْلَالِ (Tüm parçalar) istidlale dayanmış olur وَبِاسْتِدْلَالِ الْاَصْلِ Kişi, asla yaptığı istidlalle يَكُونُ مُسْتَدِلاًّ فِى جَمِيعِ فُرُوعِهِ Bütün parçalara da delil getirmiş olur اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Allah'a hamd olsun الَّذِى هَدَانَا لِهٰذَا Ki, bizi buna eriştirdi وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِىَ Yoksa biz erişemezdik لَوْلَا اَنْ هَدَانَا اللّٰهُ Allah bize hidayet etmeseydi لَقَدْ جَاءَتْ And olsun ki getirdi *(Kim?)* رُسُلُ رَبِّنَا Rabbimizin elçileri *(Neyi?)* بِالْحَقِّ Hakkı وَالسَّلَامُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana…